

Vyjádření školitele k doktorskému studiu a dizertační práci Mgr. Markéty Hajské

Vypracoval PhDr. Jan Červenka, Ph.D.

Mgr. Markéta Hajská, vystudovaná sociální antropoložka, si pro svůj doktorát vybrala unikátní terén subetnicky smíšené romské komunity, který v době podávání projektu již důvěrně znala (v roce dokončení práce má se zkoumanou komunitou již neuvěřitelnou osmnáctiletou zkušenost). Přesto se na známý terén, o němž již leccos publikovala, rozhodla podívat z jiného úhlu, než dosud činila – všimnout si jazyka jakožto nástroje reflexe, ale zároveň i utváření (sub)etnické identity.

Vzhledem k tomu jsem ji v rámci doktorského studia směřoval jednak k doplnění znalostí z romistiky (kterou v pregraduálním studiu nestudovala), ale rovněž k rozvinutí metod lingvistické antropologie (konzultace u doc. Vrhela) a sociolingvistiky (atestace u dr. Slobody).

Je třeba konstatovat, že samotné doktorské studium Mgr. Hajské bylo pro mě příjemným překvapením. Jednak plně využila nabízený směr studia: místo plnění atestací jako „nutného zla“ je pochopila jako metodologické obohacení, o čemž ostatně nejlépe svědčí sama práce. Druhým kladem doktorského studia byla kázeň, se kterou Hajská plnila studijní plán. Navzdory tomu, že jí nebylo přiznáno stipendium a musela se při studiu živit, splnila individuální plán včetně státní závěrečné zkoušky v prvních třech letech, což dle mých zkušeností bývá spíše zbožné přání mnoha školitelů i doktorandů.

V následujících dvou letech plán daleko překonala dalšími publikovanými články, z nichž ještě některé právě procházejí recenzním řízením (např. článek pro impaktované Romani Studies je doporučen k publikaci po zapracování připomínek). Tyto články ovšem také stojí za neplánovaným zpožděním práce: Hajská se v letech 2015-17 plně zapojila do práce na grantu GAČR na téma romské migrace, dokonce bádala ve stejné komunitě, ale vzhledem k zaměření grantu řešila v člancích nejazyková témata, takže na finalizaci práce našla čas až po skončení grantu. I tak je práce dokončená v pátém roce úspěchem, zejména vzhledem k jejím kvalitám.

Hajská napsala práci organicky spojující teorii a výrazně nadprůměrný terénní výzkum. Zejména je sympatické, že osmnáctiletý terénní výzkum, podložený vynikající aktivní znalostí místního dialektu olašské romštiny i slušnou znalostí romského dialektu severocentrálního, neustálou elektronickou komunikací s členy komunity, v mnoha kontextech také insiderskou pozicí (jaké je v komunitě olašských Romů velmi těžké dosáhnout) využívá jen tam, kde informace slouží celku. Hajská se nenechá zavalit materiálem - soustředěně mapuje v synchronní i diachronní perspektivě (sub)etnické hranice (Romové /Neromové, Olašští Romové /“Slovenští“ Romové) a roli jazyka v jejich reflexi, ale i v jejich konstrukci. Vysoce nadprůměrný terénní materiál dále slouží zejména k výběru vhodných typických příkladů a jejich zasazování do širších souvislostí, například skrytých vztahů mezi aktéry. Je dle mého názoru třeba považovat za klad, že práce má pouze okolo 300 normostran, ač by doktorandka dokázala napsat třeba trojnásobek, a není zahlcena příklady. Neznamená to ovšem, že by Hajská chtěla „odbýt“ své téma – mohu potvrdit, že ještě v červenci 2018 sledovala proměnu jazykové situace komunity (proto například okrajově zachycuje i vznik

smíšeného jazykového kódu, který ještě před několika lety v komunitě neexistoval) a uvažovala, které jevy z jejího terénu pomohou vysvětlit nové sociolingvistické práce, které ještě v době atestace ze sociolingvistiky nepoužívala.

Teorie vůbec pro Hajskou není „povinným“ přívažkem, ale inspirací od začátku do konce práce. Nebere ji ani jako dogma, ani jí nepřehlíží – v celé práci se snaží najít vzájemné vztahy teoretických konceptů a svých terénních zjištění.

Práci považuji za vynikající.

V Praze dne

PhDr. Jan Červenka, školitel